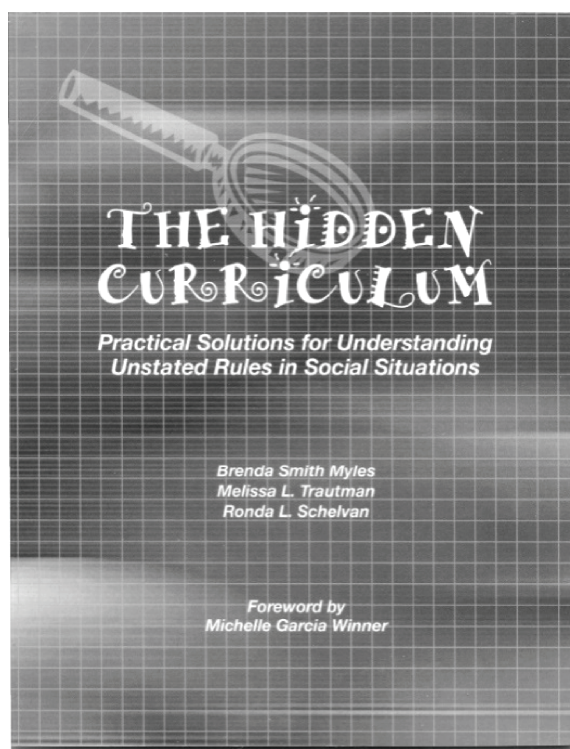

**Brenda Smith Myles, Melissa L. Trautman,
Ronda L. Schelvan**
THE HIDDEN CURRICULUM

Practical Solutions for Understanding
Unstated Rules in Social Situations
Autism Asperger Publishing Co., 2005.,
73 str.

Svijet koji nas okružuje vrlo je složeno mjesto, ispunjeno pravilima, propisima, smjernicama, stavovima, normama, vjerovanjima i pretpostavkama. U svemu se tome dobro osjećamo ako je u skladu s našim ponašanjem. Ako su pravila nejasna, nedosljedna ili neodređena, postajemo uznemireni, ogorčeni i zbunjeni. Pogotovo se to odnosi na osobe sa autizmom. Svrha je ove knjige upoznati čitatelje sa skrivenim kurikulumom i njegovim utjecajem na svakodnevni život. Autori problematiziraju metode i postupke učenja skrivenog kurikulumu i popisa najjednostavnijih primjera skrivenog kurikulumu u svim životnim situacijama, od radnog mjesta i škole pa sve do bazena. Autorice knjige su Brenda Smith Myles, Melissa L. Trautman i Ronda L. Schelvan. Sve su članice skupine Ziggurat Group. Objavile su na desetke stručnih članaka i nekoliko knjiga o autizmu. Brenda Smith Myles proglašuje

na je drugim najkvalitetnijim i najboljim istraživačem u Sjedinjenim Američkim Državama u razdoblju između 1997. i 2004. Knjiga je sustavno podijeljena i prikazana u pet međusobno povezanih poglavlja. Jezik izvornika je američki engleski, a stil kojim je pisana, znanstveno-pedagoški podstil znanstvenoga funkcionalnog stila, čini je jednostavnom, prirodnom i razumljivom svekolikom čitateljstvu.

Iz samog se naslova: *The Hidden Curriculum: Practical Solutions for Understanding Unstated Rules in Social Situations* (Skriveni kurikulum: praktična rješenja za razumijevanje neopredijeljenih pravila u socijalnim situacijama) može zaključiti što se sve u njoj može pročitati. Naslov je vrlo dobro koncipiran, aktualan i suvremen. Malo je knjiga koje izravno govore o skrivenom kurikulumu i njegovom utjecaju na autističnu djecu te o tome kako se uči nositi s njim kroz život. Knjiga je podijeljena u pet poglavlja, a svako od njih čini jednu tematsku cjelinu. Na početku knjige navedena su mišljenja recenzenata, posveta i predgovor, potom slijedi uvod, za njim «tkivo knjige», a umjesto zaključka popis primjera skrivenog kurikulumu. Na kraju knjige navedena je bibliografija.

U uvodu (*Introduction*), autorice čitatelja postupno uvode u problematiku – skriveni kurikulum i njegov utjecaj na autističnu djecu. Objašnjavaju svrhu knjige te navode primjer skrivenog kurikulumu koji se gotovo svakome dogodio: dolazak na predavanje u drugu sredinu. Ukratko je obrazložena struktura knjige, a nakon toga navedeni su njezini najvažniji dijelovi. U prvom poglavlju, naslovljenom **Što je to skriveni kurikulum?** (*What is the «Hidden Curriculum»?*), sažeto je i jasno obrađeno šest tematskih cjelina bez čijeg se poznavanja ne bi mogla razumjeti cijela knjiga. Objašnjen je pojam skrivenog kurikulumu i njegova neuhvatljivost. U ovom su dijelu tablično, dakle svima razumljivo i jednostavno, navedene osnovne poruke skrivenog kurikulumu izražene govorom tijela koju autistična djeca teško mogu shvatiti. Objašnjena je razlika skrivenog kurikulumu ovisno o razlici u godinama, potkrijepljena jednostavnim primjerom iz prakse. Analizirana je razlika u porukama skrivenog

nog kurikulumu kroz razlike u spolu, razlike vezane uz to s kim ste u društvu te razlike u kulturama. U svakom su dijelu korišteni primjeri iz života.

Drugo poglavlje, **Utjecaj skrivenog kurikulumu** (*Impact of the Hidden Curriculum*), nakon objašnjenja pojma skrivenog kurikulumu analizira njegov utjecaj u školi, kući, zajednici, radnom mjestu i pravnom sustavu. Škole imaju svoju nepisanu kulturu (odijevanje, vrsta torbe, gdje se boravi tijekom odmora, kako se pozdravlja u školi... itd.). U sklopu škole i nastavnici imaju svoje skrivene kurikulume, a oni znatno utječu na samog učenika. Skriveni kurikulum u kući odnosi se na vrijednosni sustav i pravila svake pojedine obitelji. Dok su kod kuće pogreške u razumijevanju skrivenog kurikulumu lako ispravljive, pogreške u društvu mogu imati daleko veće posljedice. Ovladavanje skrivenim kurikulumom na radnom mjestu iznimno je značajno za sve nas. Na radnom je mjestu manje tolerancije i pogreške imaju ozbiljne posljedice. Autorice naglašavaju da je razumijevanje skrivenog kurikulumu u pravnom sustavu vrlo ozbiljan problem koji može utjecati na naš daljnji život. Treće je poglavlje naslovljeno **Učenje skrivenog kurikulumu** (*Theaching the Hidden Curriculum*). U učenju skrivenog kurikulumu kod autistične djece najvažnija je sigurna osoba. To je osoba od velikog povjerenja koja nam može objasniti sve nedoumice oko poruka skrivenog kurikulumu. Pojašnjena su pitanja koja se koriste u takvoj situaciji. Objašnjeno je načelo situacija – opcija – posljedica – izbori – strategije – simulacije (SOCCSS). Navedeno je načelo provučeno kroz sve faze i jednostavno je oprimjereno kako bi se lakše razumjelo. Autorice su obradile i sustav učenja nazvan traži – promatraj – slušaj – vokaliziraj – nauči (SOLVE), a koji je prikazan kroz matricu rješavanja. Usto, obrađeni su i radni listovi Društvene priče. U njima djetetov omiljeni junak prolazi kroz događaj koji je uznemirio dijete i tako se dolazi do rješenja. Ponuđena su rješenja za učenje skrivenog kurikulumu kod djece sa autističnim spektrom: Crtanje, Strategija energetske kartice, Društvene autopsije, Nevjerojatna skala od pet točaka i Video-modeliranja. Na kraju poglavlja autorice na-

pominju kako se poruke sadržane u skrivenom kurikulumu mogu lako svladati svakodnevnim učenjem, odnosno, u jednoj se godini može naučiti 365 poruka skrivenog kurikulumu za sve životne situacije.

Točke skrivenog kurikulumu (*Hidden Curriculum Items*) je poglavlje gdje su obrađeni primjeri skrivenog kurikulumu kroz glavne teme kao što su: putovanje zrakoplovom, rođendanske zabave, odijevanje, ponašanje tijekom jela, prijateljstvo, životne vještine, škola, društvene prilike, bazen, figurativni govor, kolokvijalni govor i žargon. Autori su svaku od navedenih točaka potkrijepili primjerima iz života. Peto poglavlje, **Popis primjera skrivenog kurikulumu** (*Lists of Hidden Curriculum*) donosi niz uputa i pravila ponašanja koju moraju naučiti autistična djeca da bi lakše mogla svladati sve izazove koji se pred njih postavljaju. Objašnjene su situacije gdje se pojavljuju teškoće za autističnu djecu u socijalnim interakcijama, verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji, neprilagođeno društveno ponašanje i različite motoričke situacije. Putuješ li zrakoplovom: ne naslanjaj se na tuđe rame, ponesi sa sobom nešto čime ćeš se pokriti, ne puši u avionu, ne lupaj i ne poteži sjedalo ispred sebe, ne zbijaj šale na račun pištolja, noževa, eksplozivnih naprava, itd.

Na rođendanskoj zabavi: nikad ne traži da te se pozove na zabavu, rođendan ne treba slaviti točno na datum rođenja, slavjeniku kupi dar koji on želi, a ne koji ti želiš, treba izbjegavati razgovor o ranijim proslavama i spominjati kako su bile dobre, nikad se ne smije reći da su kolač ili torta neukusni, ne napominji koliko si platio dar, itd. U životnim vještinama važno je da: znaš raditi s novcem i čekovima, šapćeš u kinu i kazalištu, plješćeš nakon predstave, ali ne nakon filma, paziš na primjereno odijevanje prilikom odlaska u crkvu ili u posjet starijim osobama, ne telefoniraš kasno navečer ili rano ujutro, itd.

Na kraju poglavlja navedeni su primjeri kolokvijalizama i žargonizama te njihovog značenja i objašnjenja. Oni čitatelji koji to žele mogu u njoj pronaći naslove koji će im pomoći proširiti i produbiti znanja o skrivenom kurikulumu i autističnoj djeci.

Knjiga *The Hidden Curriculum: Practical Solutions for Understanding Unstated Rules in Social Situations* osvaja svojom jednostavnošću i primjenjivošću. Pisana je za širi krug čitatelja koji žele steći osnovne spoznaje o učenju i prepoznavanju skrivenog kurikulumu koji je nerazumljiv djeci s autizmom i senzibilizaciju društva o podršci osobama s poremećajima iz autističnog spektra. Za njezino su se pisanje autorice koristile pedeset jednim bibliografskim izvorom, a osim toga, navedene su i sažeto prikazane aktualne knjige koje mogu pomoći prilikom svladavanja skrivenog kurikulumu kod djece sa autističnim spektrom i njegova razumijevanja. Autorice napominju da su knjigu izradile na temelju svojih iskustva i u suradnji sa stručnjacima koji su pisali doktorske disertacije i proučavali socijalne vještine. Knjiga je jednostavna i primjenjiva, u njoj je dakle implementirano didaktičko načelo aplikabilnosti, a svojim primjerima iz prakse pomaže otkrivanju skrivenog kurikulumu i učenju o njemu te usto daje preporuke poželjnog ponašanja.

Na temelju navedenog, smatram da je knjiga *The Hidden Curriculum: Practical Solutions for Understanding Unstated Rules in Social Situations* korisna i za širu javnost koja se želi upoznati sa skrivenim kurikulumom koji ima utjecaj na socijalizaciju autis-

tične djece jer daje puno praktičnih primjera za njegovo lakše razumijevanje.

Knjigu bih preporučio i studentima kojima će dobro doći kao podsjetnik za razumijevanje autizma i skrivenog kurikulumu kao društvenog fenomena. Mogu je preporučiti i znanstvenicima koji se bave problematikom autističnog poremećaja i utjecaja skrivenog kurikulumu jer je među rijetkim izvorima koji objašnjavaju metode poučavanja i učenja o skrivenom kurikulumu kod djece s autističnim spektrom te sve uz njega vezane postupke. Na kraju, želio bih istaknuti i to da je u hrvatskoj stručnoj literaturi vrlo malo podataka o autizmu i samom skrivenom kurikulumu koji ima veliki utjecaj na kvalitetu života. Knjiga je namijenjena svima, a pogotovo onima koji se žele više upoznati s autizmom i skrivenim kurikulumom koji je svuda oko nas, a osobito osobama koje rade s djecom s posebnim potrebama, bilo u odgojno-obrazovnim ustanovama, bilo kod kuće. Može koristiti svima onima koji žele steći osnovna znanja o autizmu i skrivenom kurikulumu, o tome kako ga prepoznati te kako ga navedenim «pomagalima» možemo svladati.

Andrija Kozina, mag paed.
Hrvatsko vojno učilište, Centar za
obrambene i strateške studije